

LÜTFİ SUNAR

Hakem Raporlarından Faydalanmak

*Akademik Çalışmalarda Hakem Raporlarından
Faydalanmak ve Cevaplamak İçin İpuçları*

Matbu

Matbu Kitap – 7
Akademik Rehberler Dizisi – 3

Lütfi Sunar, *Hakem Raporlarından Faydalanmak: Akademik Çalışmalarda Hakem Raporlarından Faydalanmak ve Cevaplamak İçin İpuçları*

Atıf:

Sunar, L. (2022). *Akademik çalışmalarda hakem raporlarından faydalanmak ve cevaplamak*. İstanbul: Matbu Kitap

ISBN: 978-605-9253-00-0

© matbukitap.com, 2022

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

matbukitap.com

Akfırat Mah. Fatih Sultan Mehmet Bulvarı. No: 3 Tuzla İstanbul

bilgi@matbukitap.com

matbukitap.com

Akademik Rehberler Dizisi, araştırmacıların ve akademisyenlerin araştırma ve yayın süreçlerinin niteliğini artırmak için hazırlanmaktadır. Bu rehberde belirtilen ifade, şekil ve semaların her türlü telif hakkı saklıdır. Bu rehberden atıf yapılmak kaydıyla alıntı yapılabilir.

Lütfi Sunar

**HAKEM RAPORLARINDAN
FAYDALANMAK**

**Akademik Çalışmalarda Hakem Raporlarından
Faydalanmak ve Cevaplamak İçin İpuçları**

Matbu

Lütfi Sunar, Lisans eğitimini 2002 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Ekonomi bölümlerinde ve doktora eğitimini de 2010 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde tamamladı. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Sosyolojik teori, sosyoloji tarihi, şarkiyatçılık, İslamcılık, tabakalaşma alanında çalışmaları bulunmaktadır.

İçindekiler

Giriş	1
1. Hakemlik Müessesesi Nasıl İşler?	2
2. Muhtemel Kararlar ve Senaryolar	4
3. Hakem Raporlarında Sık Rastlanan Sorunlar	7
4. Hakem Raporları Nasıl Cevaplanır?	9
Sonuç	16
Ek 1. Hakemleri Cevaplama Sistematiği	17
Ek 2. Cevap Raporunu İfadelemek: Uygunsuz ve Uygun İfadeler	21

Giriş

Akademik çalışmaların hakemli yayınlarda yayınlanması uzun ve karmaşık bir değerlendirme sürecidir. Bir çalışma hakemli bir yayına gönderildiğinde alanda uzman editörlerin ve hakemlerin denetiminden geçer. Akademik çalışmaların değeri aslında bu denetim ve değerlendirme sürecine dayanır.

Akademik çalışmaların pek azı doğrudan kabul alır. Çalışmaların editörler ve hakemlerden düzeltme ve değişiklik talep eden raporlar alması alışıldık bir durumdur. Eğer çeşitli nedenlerle doğrudan red almayacak kadar şanslıysanız bu hakem raporları ile başa çıkmanız ve çalışmanızı düzelterek, geliştirerek veya yeniden yazarak tekrar başvurmanız beklenir.

Hakemlerin değerlendirmelerini anlamak, yerine getirmek ve yorumlarına cevap vermek oldukça karmaşık ve aşamalı bir süreçtir. Literatürde ve dergi yayım yönergelerinde hakem raporlarının nasıl kullanılacağı ve gerektiğinde bu raporlara nasıl cevap yazılacağı konusunda çok az rehberlik mevcuttur. Bu rehberde, yazarlara çalışmalarının değerlendirme sürecinde hakemlerden gelen raporlardan daha iyi bir şekilde faydalanma ve çalışmanın kabul edilme şansını en üst düzeye çıkarmak üzere bir rehber oluşturmayı amaçlıyorum.

Hakemlik Müessesesi Nasıl İşler?

Bilimsel bir çalışma değerlendirilmek üzere bir yayına gönderildiğinde öncelikle editörler tarafından okunur. Yazarlara ve hakemlere zaman kazandırmak için, yalnızca editöryal kriterleri karşılayan çalışmalar hakem değerlendirmesine gönderilir. Editörler tarafından alan için yetersiz veya uygunsuz olduğuna karar verilen çalışmalar, dış inceleme yapılmadan derhal reddedilir.

Günümüzde artan sayıdaki başvuruları yönetmek ve yazarlara vakit kaybettirmemek üzere dergiler giderek daha fazla çalışmayı doğrudan reddetmektedir. Bu aslında yazarlara en hızlı geri bildirimini sağlamak ve başka yerlere başvurmak için daha iyi bir fırsat sağlar.

Eğer bir çalışma ilgili yayının biçim ve içerik kriterlerini karşılıyorsa editörler çalışmayı gözden geçirmek veya değerlendirmek üzere ilgili çalışmanın alanında uzman bir veya daha fazla bilim insanı seçer. Bu kişilerden çalışmaya tarafsız bir şekilde hakemlik yapmaları beklenir. Hakemlerin tarafsızlığını sağlamak üzere genellikle yazar bilgileri ve yazarın kimliğini belirtecek ifadeler gizlenir.

Hakemler genellikle bilimsel amaçlarla ve ücret almaksızın kendi vakitlerinden fedakarlık yaparak akademik çalışmalarını değerlendirirler. Aslında dergilere başvuran her bir bilim insanı aynı zamanda başka yayınları değerlendirmek üzere hakemlik yapan kişilerdir. Böylece bilimsel çalışmaların kolektif bir şekilde geliştirilmesi sağlanmış olur. (İyi bir hakemlik ile ilgili daha önceki yazıya şuradan erişebilirsiniz).

Hakemler aslında süreçte kararı veren kişiler değildir. Hakemler, çalışmanın kabul edilmesini veya reddedilmesini önerir ve ayrıca çalışmanın nasıl iyileştirilebileceği konusunda kapsamlı yorumlar yaparlar. Bir çalışmanın yayımlanıp yayımlanmayacağına nihai kararı verenler editörlerdir. Editörler hakemlerin tavsiyelerine dayanarak çalışma ile ilgili kararlarını verirler.

Değerlendirilen çalışmalar çoğu kez birden fazla hakeme gönderilir. Bu durumda hakemlerin farklı görüşleri olabilir ve editörlerin çelişkili tavsiyelere dayalı bir karar vermesi gerekebilir. Özellikle hakemlerin birbirleriyle aynı fikirde olmadığı veya yazarların bazı konularda yanlış anlaşıldığına inanılan durumlarda editörler daha kapsamlı açıklama için mevcut hakemlere veya daha fazla görüş ve tavsiye için başka hakemlere başvurabilir. Ancak gönüllü yürüyen bir süreçte bu anlamda yeterli görüş almak akademik yayınlar için her zaman çok kolay değildir.

Saygın akademik yayınlar hakemlerin eleştirilerini çok ciddiye alır. Özellikle teknik eleştiriler ve içeriğe yönelik değerlendirmeler için editörler çoğu kez hakemlere bağıdırlar. Bir çalışma hakkındaki editöryal kararlar, basitçe olumlu ve olumsuz oyların sayımına veya puanların ortalamasına almaya dayanmaz. Hakem raporlarında belirtilen argüman ve deliller de en az nihai tavsiye kadar önemlidir. Ayrıca editörler hakemlerden farklı olarak çok sayıda çalışmayı karşılaştırma imkanına da sahiptir. Editörler genellikle hakem raporlarını birleştirerek ve bazı bakımlardan filtreleyerek yazarlara geribildirim verirler.

Hakem raporlarının yazarlar tarafından doğru anlaşılıp uygulanması veya cevaplanması çalışmanın yayımlanabilir hale gelmesi için kritik öneme sahiptir. Yazar, çalışmanın gözden geçirilmiş bir versiyonunu gönderirken hakem tarafından dile getirilen noktaların her birine cevap vermelidir.

Muhtemel Kararlar ve Senaryolar

Bir çalışmanın değerlendirme sürecinde hakemlerin editörlere iletildiği değerlendirme ve tavsiyelere dayalı olarak şu dört karardan birisi yazara iletilir: (1) küçük değişikliklerle doğrudan kabul; (2) revizyon; (3) kapsamlı revizyonlarla yeniden başvuru; (4) doğrudan red.

Şimdi bu olası senaryolara karşı yazarın nasıl bir tavır takınması gerektiğini detaylı bir şekilde ele alalım.

- 1. Küçük değişikliklerle kabul.** Akademik yayınlarda küçük revizyonlarla veya revizyona gerek olmadan yayıma kabul edilme çok nadirdir. Gelen başvuruların çok küçük bir kısmı değerlendirme sürecini bu şekilde tamamlar. Böyle bir durumda muhtemelen çalışmada yapılması istenen değişiklikler basit teknik noktalar ile ilgilidir. Bu gibi durumlarda istenen değişiklikleri hızlıca yapmak en iyisidir. Editörün zihni sizin çalışmanızla ilgili olarak henüz tazeyken çalışmayı hızlı bir şekilde gözden geçirip geri gönderirseniz muhtemelen hızlı bir şekilde nihai kabulü alırsınız.

2. **Kapsamlı revizyonlarla kabul.** Akademik yayınlarda çalışmalarına revizyon kabul şeklindeki cevap daha yaygındır. Bu karar genellikle çalışmanın genel yapısı ve argümanlarında büyük değişikliklere gerek duyulmaksızın revizyonlarla yayıma kabul edilmesi anlamına gelir. Eğer böyle bir cevap aldıysanız yayıma kabul kararına çok yaklaşmışsınız demektir. Bu durumda istenen değişiklikleri yaparak çalışmanızı mümkün olan en kısa sürede geri yollamaya gayret etmelisiniz. Bu kararı ileten editör mektupları genellikle hakemlerin kapsamlı değerlendirme ve yorumlarını içerir. Bu durumda öncelikle gönderilen yorumların doğru anlaşılması gerekir. Eğer istenen değişiklikler ve geliştirmeler çalışmanın yapısını ve amacını bozmayacak türden bir içeriğe sahipse yazarın tam bir işbirliği içinde hakem değerlendirmelerini dikkate aldığı göstermesi editörlerin nihai kararı açısından kritiktir.

3. **Kapsamlı revizyonlarla yeniden başvuru.** Akademik yayınlara yapılan başvurularda en çok verilen karar çalışmada kapsamlı revizyonlar gerektiği ve çalışmanın yeniden yapılandırılması yönündedir. Bu durumda editörler çalışmanın kapsamlı bir şekilde gözden geçirilerek yeniden başvurulmasını talep ederler. Bu anlamda yazarın iletilen raporları iyi inceleyerek baştan yazıp yeniden başvurmaya değip değmeyeceğine karar vermesi gerekmektedir. Bu karar mektubu yeterince detaylı, yol gösterici ve editörün çalışmanızla ilgilendiğini ve gerekli değişiklikler yapılması durumunda yayınlanacağına dair bir içeriğe sahipse yazarın başka maceralara atılmadan önce çalışmasını istenen yönlerden geliştirip tekrar değerlendirme sürecine sokması daha makul olacaktır. Zira sizden isteneni tam olarak yaptıysanız, editörün sizi tekrar geri çevirmesi daha zor olabilir. Ancak karar mektubu eğer sizi cesaretlendirecek yol gösterici bir içeriğe sahip değilse ve yeterince detaylandırılmamışsa muhtemelen editör size kesin red verme konusunda kararsız kalmış demektir. Bu durumda gelen raporu da göz önüne alıp çalışmayı geliştirerek başka bir yere göndermek daha iyi olabilir.

4. **Çalışmanın kesin reddi.** Hakem değerlendirmesi sonrası kesin red kararları genellikle çalışmanın orijinal olmadığı, kavramsal, kuramsal, yöntemsel ve teknik sorunlar veya eksiklikler içerdiği veya bazen de iyi organize edilmediği gibi gerekçelere dayanır. Genellikle bu tür mektuplar oldukça kısadır. Aslında kesin red almak bazen de derginin sınırlı bir yere sahip olmasından kaynaklanabilir. Editörler çoğu kez sınırlı bir alan için en iyi çalışmalarını tercih etmek durumunda kalırlar. Bu durumda daha az iyi olan çalışmaların reddedilmesi olasıdır. Bu durumda kararın mantığını iyi anlayıp çalışmanızı başka bir yere göndermeniz gerekecektir.

Hakem Raporlarında Sık Rastlanan Sorunlar

Her ne kadar yazarlar hakem raporlarının genellikle adil olmadığını, hakemlerin kendilerini doğru anlamadığını ve değerlendirmelerin yeterli olmadığını düşünmeye meyilli olsalar da hakem değerlendirmesi saygın bilimsel yayınlarda aslında çok standardize olmuş bir süreçtir. Ancak buna rağmen hakem raporlarında bazı sık rastlanan sorunlar vardır.

1. **Hakemler birbiriyle çelişebilir.** Birbiriyle çelişen görüşlere sahip hakemler hiç de nadir değildir. Eğer editör yerterince birleştirici değilse bazen hakem raporları yazarları iki veya daha fazla yöne aynı anda yönlendirebilir. Bu tür bir senaryo yazar için çok zor görünse de aslında iyi değerlendirilirse bir imkanı da içinde barındırır. Zira bu durumda yazarın katıldığı bakış açısını veya daha geçerli olanını seçme şansı vardır. O zaman, revizyonlarınıza editöre öncelikle bu görüşlerden hangisini dikkate alacağınızı belirterek (daha iyisi aslında onun hangisini tercih ettiğini öğrenmektir) başlayabilirsiniz.

2. **Hakem hata yapabilir.** Hakemler de insandır ve hata yapabilirler. Hakemler bazen çalışmanızı tam olarak okuyamamış veya çalışmanıza tam hakim olamamış olabilirler. Hakem raporlarında özellikle maddi hatalar

varsa revizyonunuzda ve cevabi mektubunuzda bunlara nazikçe işaret ederek açıklama yapmanız yerinde olacaktır. Yapacağınız en kötü şey mağrur ve alaycı ifadeler kullanmak ve şahsi değerlendirmelere girişmektir. Bu editörlere genellikle saldırganca gelir ve çalışmanız hakkında verilecek nihai kararı olumsuz etkiler. Bunun yerine ilgili görüşü takdir edip neden farklı bir tercihte bulunduğunuzu açıklamak daha güven verici olacaktır.

3. **Hakemler yanılabilir.** Eğer hakemler kendi bakış, görüş ve konumlarını size dayatıyor ve dile getirdikleri eleştiri ve değerlendirmeler çalışmanın iç mantığı ve bütünlüğü ile yeterince ilişkili değilse bu onların yanlış değerlendirme yaptığını gösterir. Eğer haklı olduğunuzdan eminseniz, atıflarla temellendirilmiş gerekçelerle hakemin argümanlarını tartışın ve kendi konumunuzu gerekçelendirin. Editör sizin cevabınıza dayanarak karar verecektir.

4. **Hakemler kaba olabilir.** Akademik çalışmaların değerlendirilme süreçlerinde en can sıkıcı hususlardan birisi hakemlerin kaba ve özensiz olmasıdır. Bilim insanları başkalarının çalışmalarına hakemlik yaparken bazen yaptıkları işin mantığını ihmal edip raporlarında yazarları incitecek şekilde kaba ifadeler kullanabilirler. Hemen hemen tüm dergiler bu tür istenmeyen durumların önüne geçmek için kapsamlı hakemlik yönergeleri oluşturmuşlardır. Ancak yine de bazı bilim insanları hakem raporu yazarken bu tür tavsiyeleri ve rehberleri görmezden gelerek özensiz, kaba veya alaycı ifadeler kullanabilirler. Ancak sizin de aynı üsluba sapmanız süreci kolaylaştırmayacaktır. Bu gibi durumlarda yapmanız gereken tek şey editöre şikayette bulunmak ve daha makul başka bir inceleme istemektir.

Hakem Raporları Nasıl Cevaplanır?

Çalışmanızın değerlendirme süreci tamamlandıktan sonra revizyonlarla kabul veya yeniden yazıp tekrar başvurma şeklinde bir kararı içeren bir mektup aldıysanız cesaretle daha ileriye gitmenizi tavsiye ederim. Bu gibi durumlarda öncelikle gönderilen raporların doğru anlaşılması gerekir. Bunun için basitçe yapılması gereken bazı kolaylaştırıcı uygulamalar vardır.

Yazarlar, cevap mektuplarını kime göndermeleri gerektiğini ve cevapları kimin okuyacağını iyi bilmelidirler. Çoğu kez akademik yayınlarda bir çalışmanın konusuna en yakın editörü alan editörü olarak atanır. Çalışma dergiye gönderildiğinde ilk incelemeyi yapan editör muhtemelen gözden geçirilmiş çalışmayı da inceleyen ve yazarın revizyonları hakkında karar veren kişidir. Bu nedenle cevap mektubu, karar mektubunu imzalayan kişiye gönderilmelidir. Bu kişi belirli değilse cevap mektubu derginin editörler kuruluna veya baş editöre hitaben yazılmalıdır.

Hakemlerin yorumlarına verilen cevap kısa, öz ve odaklı olmalıdır. Bu cevabi mektup oldukça teknik olmalı ve edebi, konudan uzak ve şahsi değerlendirmeler içermemelidir. Hakemlerin yorumlarına yanıt vermek, yazarın kişisel duygularının üstesinden gelmesini ve bunun yerine hakemlerin eleştirilerini nazik, nesnel ve kanıta dayalı bir şekilde ele almaya odaklanmasını gerektirir. Yazar konudan ne kadar uzaklaşırsa editörün ikna olması da o kadar zorlaşacaktır.

Hakemler ve editörler yorumlarına ve talep ettikleri değişikliklere kolayca yanıt bulabilirlerse, çalışmanın yeniden değerlendirilme süreci daha hızlı

ilerleyecektir. Bir yazarın hakemlerin yorumlarına verdiği yanıt, bir çalışmanın kabul edilmesini, inceleme sürecinden geçme hızını, editörlerin ve hakemlerin iş yükünü ve yayının niteliğini etkileyen önemli bir bileşenidir.

Editörler ve hakemler, yazarların ne yaptığını ve bir yorumu tamamen ele alıp almadıklarını keşfetmek için kapsamlı bir soruşturma sürecini yürütmek zorunda kalmamalıdır. Bu çoğu kez yorucu ve editörlerin çalışmayı yayımlama şevkini kırıcı olacaktır. Akıllı bir yazar çalışmasını yayıma kabul ettirmek üzere hakem raporlarından istifade edecek ve bunu editöre gösterecektir. Sonuçta hakem ve editör görüşlerinden azami derecede istifade eden bir çalışma yayıma kabul edilirse bile bir başka başvuru için daha hazır hale gelecektir.

İyi organize edilmemiş cevaplar, zayıf argümanlarla reddedilen öneriler ve gereksiz inat bir çalışmanın yayım kararını olumsuz yönde etkiler. Bu anlamda hakem raporlarına cevap yazarken bazı temel kuralları bilmek ve bunlara riayet etmek işinizi kolaylaştıracaktır.

1. **Raporu iyice anladığınızdan emin olun.** Hakem raporları bazen karmaşık olabilir. Daha nadiren kendi içinde çelişkili olma ihtimali de mevcuttur. Bu durumda satır aralarını nasıl okuyacağımızdan emin değilseniz, deneyimli bir meslektaşınızdan fikir alın. Bu imkana sahip değilseniz açıklama istemek için editöre yazabilirsiniz. Ancak bu şansınızı kolayca anlaşılabilecek yorumlar için kullanmayın. Zira bu tür bir görüş talebi editörün size karşı tavrını ve güvenini zedeleyebilir.

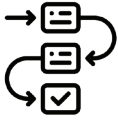

2. **Yorum ve görüşleri listeleyin.** Editörler çoğu kez değişiklik taleplerini listeleyerek gönderirler. Ancak eğer bu yapılmamışsa yazarın öncelikle gelen yorum ve değerlendirmeleri listelemesi yerinde olacaktır.

3. **Önerileri önem sırasına koyun.** Uygun bir şekilde bir liste oluşturulduktan sonra bu yorum ve değerlendirmelerin önem sırasına konulması önemlidir. Bu durumda çalışmanın genel yapısını, teorik çerçevesini, temel tezlerini, yöntemini ve sonuçlarını değiştirecek yorum ve değerlendirmeler en önemli olanlarıdır. Literatür taraması,

bölümlendirme ve uzunluk ile ilgili yorum ve değerlendirmeler orta önem düzeyine sahiptir. Dil, üslup, kavram seçimi ve ifadelendirme ile ilgili yorum ve değerlendirmeler ise daha az öneme sahiptir. Önem düzeyi arttıkça ilgili yorum ve değerlendirmeyi yerine getirmek ve uygulamak da o derece zorlaşacaktır ve daha fazla vakit gerekecektir.

4. **Ne yapacağınıza karar verin.** Yazarlar için bazen çalışmanın bütünüyle yeniden şekillendirilmesi ve kapsamlı bir şekilde değiştirilmesi çok anlamlı olmayabilir. Bu durumda şansınızı belki bir başka yayında denemek iyi olacaktır. Yine de çalışmanızı başka bir yayına göndermeden önce elinizdeki hakem raporlarından yeterince istifade ettiğinize emin olmalısınız.

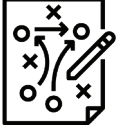

5. **Yapacağınız revizyonları planlayın.** Eğer çalışmanızı revize edip yeniden göndermeye karar verdiyseniz raporlarda dile getirilen öneri ve değerlendirmeleri nasıl hayata geçireceğinize dair doğru bir plana sahip olmalısınız. Eğer çalışmanızı baştan sona yeniden yapılandırmanız gerekiyorsa doğru noktalardan başlamak önemlidir. Kavramsal ve biçimsel değişikliklere girişmeden önce çalışmanın yapısını, analizini ve çerçevesini ilgilendiren noktalara odaklanmak doğru olacaktır.

6. **Gelen önerileri tamamen cevaplayın.** Size ne kadar rahatsız edici veya belirsiz görünseler de tüm hakemlerin önerilerinin yerine getirilmesi ve yorumlarına sırayla cevap verilmesi önemlidir. Hakem yorumlarını listeleyin, numaralandırın ve cevabi mektubunuzda hangi hakemin hangi yorumuna yanıt verdiğinizi gösteren bir tablo kullanın. Böylece editörün ve hakemlerin işlerini kolaylaştırmış olursunuz. Onların önüne sizden yapılmasını istedikleri şeyleri ve sizi bu kapsamda ne yaptığınızı koyarsanız incelemeleri kolaylaşır. Olumlu ve iltifat içeren yorumları atlamayın. Bunları mektubunuzda listeleyerek teşekkür edin. (Bkz. Ek 1)

7. **Metin üzerindeki değişiklikleri gösterin.** Metinde yaptığınız düzeltmeleri, “değişiklikleri izle” seçeneği ile de gösterin. Bu nüshayı ayrıca ekleyebilirsiniz. Böylelikle editör mektubunuza ek olarak yolladığınız revize metin üzerinde de değişiklikleri kolayca takip edebilir.

8. **Hakemi takdir edin.** Hemen hemen tüm hakemlerin kişisel zamanlarını çalışmanızın hakemliğini yapmak için ücret almadan harcadıklarını unutmayın. Eğer çalışmanıza çok sayıda yorum alırsanız, bu genellikle hakemin çalışmayı geliştirmenize yardımcı olmak için çok uğraştığı anlamına gelir. Reddetme ifadeleri genellikle kısadır ve yeniden göndermeniz için size açık bir kapı bırakmaz. Burada kullanacağınız ifadeler çalışmanızın akıbeti için önemlidir. (Bkz. Ek 2)

9. **Kibar olun.** Cevap verirken hakemlere tamamen katılabilirsiniz. Hakemleri çalışmanızı tam olarak anlamamış veya kavrayamamış olabilir. Ancak bu sizi hakemlerin rakibi yapmaz. Yorum ve cevaplarınızı hakemi ve yayını değerli hissettirecek şekilde yapın. Kendini beğenmiş veya kibirli sözlerden kaçınınız; alınganlık göstermeyin. Cevabınız bilimsel ve sistematik olsun. Bütün bunlardan emin olmak için cevaplarınızı göndermeden önce başka birinin okumasını sağlayabilirsiniz. (Bkz. Ek 2)

10. **Hakemleri ve editörleri değerlendirmeyin.** Çalışmanızı meydana çıkarmak için çok emek verdiniz ve beklentilerinizi karşılamayan bir değerlendirme ile karşılaştınız. Hakem raporu sizi rahatsız etmiş olabilir. Ayrıca değerlendirmenin yeterince doğru ve uygun olmadığını da düşünüyor olabilirsiniz. Unutmayın, hakem sizi şahsen tanımıyor ve sizi değil çalışmanızı değerlendiriyor. Siz de hakemi değil yorumları ve önerileri eksene alın. Yapabileceğiniz en kötü şeyin hakemleri değerlendirmek ve hatta yargılamak olduğunu unutmayın. Zira editör ve hakemler vakitlerini ayırarak size bir geribildirim verdiler ve aslında size yardımcı olmak istiyorlar. Bu sebeple işbirlikçi bir

tavra sahip olarak mekanizmanın iyileştirilmesine yardımcı olmak da sizin önemli bir vazifeniz.

- 11. Kanıtlara dayalı cevap verin.** Hakemin yorumlarına katılmıyorsanız, sadece “bu görüşe/yorumu katılmıyorum” demeyin ve daha fazla açıklama yapın. Cevabınızı atıflarla destekleyin. Sizden istenen geliştirmeler bazen çalışmanın uzamasına yol açıyor olabilir. Bunu editöre açıklayarak çalışmanıza eklediğiniz kısımları mektubunuzda açıklayın. Belirtilen eksiklikler sizden değil de incelediğiniz alandan veya kullandığınız veri setlerinden kaynaklanabilir. Bunu açık bir şekilde belirtmek en iyi durumdur. Metodoloji veya analize dair eleştirileri cevaplarırken eğer kendi konumunuzda ısrar ederseniz benzer örnek ve uygulamalara değinebilirsiniz.

- 12. Tarihlerle uyun.** Akademik yayınlarda size verilen revizyonların genellikle bir son tarihi vardır. Genellikle akademik yayınlar size gereken yeterli süreyi verirler. Bu süreye riayet etmek çalışmanızın akıbeti için çok hayattır. Eğer sizden beklenen revizyonlar için son teslim tarihine yetişemeyeceğinizi düşünüyorsanız veya öngörülemeyen bir acil durum ortaya çıkarsa, derhal editörü bilgilendirmelisiniz. Ancak hakem raporlarının size iletilmesinin üzerinden çok fazla zaman geçerse çalışmanız hakkındaki zihin tazeliği kaybolabilir. Öte yandan çok fazla düzeltme gereken bir çalışmanızı çok hızlı bir şekilde geri göndermeniz de editörlerde gereken özenin gösterilmediği yönünde şüphe oluşturabilir. Bu sebeple istenen düzeltmelerle uyumlu bir vadede çalışmanızı yeniden takdim etmeniz gerektiğini unutmayın.

- 13. Gerekliyse itiraz edin.** Yazarlar sık sık hakemlerin kendilerini anlamadığını veya kendi çalışmalarına haksızlık ettiğini düşünürler. Bu son derece doğal bir düşüncedir. Eğer hakem değerlendirmelerinde apaçık bir haksızlık veya tamamen yanlış bir yorum olduğunu

düşünüyorsanız, karara itiraz etmek ve yeni hakemler istemek için editöre yazabilirsiniz. Bu tür bir temyiz başvurusunun maddi bir hataya dayalı olması beklenir. Örneğin çalışmanızda yer verdiğiniz halde kaynak kullanımı veya argümantasyon ile ilgili bir eksiklik iddiası varsa; çalışmanızda mevcut olmasına rağmen bir kısmın eksik olduğu belirtiliyorsa; çalışmanız iddia edildiği gibi uzun veya kısa değilse editöre bu maddi gerekçeleri delillendirerek itiraz edebilirsiniz. Ancak bunun gibi itirazların çok nadiren başarılı olacağını da unutmayın.

- 14. Kolayca çekilmeyin.** Bazı yazarlar, istenen revizyonları yapmak yerine çalışmalarını başka yere gönderirler. Bu anlaşılabilir bir durumdur. Ancak bu durumda dahi başka yayına başvururken hakemlerin yorumları ışığında çalışmada iyileştirmeler yapılmalıdır. Zira bu hem çalışmanın gelişimi için çok gereklidir hem de alanda sınırlı uzman olması sebebiyle çalışma aynı hakeme gidebilir. Eğer böyle bir durum söz konusu olursa bu sizin için iki kez kayıp olacaktır.

Hakem Raporları Nasıl Cevaplanır?

Sonuç

Hakemler ve editörler de sizin gibi akademik çalışmalar yapan uzmanlardan oluşur. Bir hakem raporundan uygun bir şekilde faydalanmanın ilk kuralı bu mekanizmanın bilimsel çalışmalar için gerekli olduğunun farkına varmaktır.

Bir çalışmanın hakem raporlarına dayalı olarak gözden geçirilip yeniden şekillendirilmesi ve teknik bir şekilde cevaplanması bilimsel yayıncılık açısından dört önemli sonuca sahiptir.

1. Hakem değerlendirmelerine ve yorumlarına verilen cevabın niteliği, bir çalışmanın kabul edilip edilmeyeceğini etkiler.
2. Hakem raporlarına verilen iyi organize edilmiş ve özlü bir cevap, bir çalışmanın inceleme sürecinde ilerleme hızını artırır.
3. Dergilerin iş yükünü azaltmak ve çalışmalarını değerlendiren gönüllüler ağının artan talepleri yönetmesine yardımcı olmak için incelemelere etkili cevaplar verilmesi gerekmektedir.
4. Hakemlerin yorumlarına dayanan revizyonlar bilimsel alanın niteliğini geliştirir. Kesin red aldığınız bir çalışmanın hakem raporlarından istifadeyle, çalışmanızı baştan çok daha iyi kurgulayabilir veya başka çalışmalarınızda avantaj sağlayabilirsiniz.

Doğru anlaşılmalı ve gerekli şekilde uygulanmış hakem raporları süreci çok rahatlatır. Kolay takip edilebilir bir şekilde numaralandırılmış ve yapılandırılmış bir yanıt mektubu hakemlerin ve editörün işini çok kolaylaştırır. Yukarıda belirtilen kurallara uygun bir şekilde hareket ettiğinizde çalışmanıza karşı olumlu tutumu daha kolay temin edebilirsiniz.

Ek 1. Hakemleri Cevaplama Sistematığı

Bazı yayınların kendi standart cevap şablonları olsa da genellikle bu hususta yazarların yerleşik kuralları bildiği varsayılır. Hakemlerin yorumlarına cevap verirken aşağıdaki gibi bir tabloyu kullanabilirsiniz. Bu tablo editöre hakemlerin yorumlarının tamamen anlaşıldığını, dikkate alındığını gösterir ve editörün bu yorumlara göre hangi değişikliklerin yapıldığını, gözden geçirilmiş çalışmadaki yeri ve hakemlerin tavsiyesine rağmen hangi değişikliklerin yapılmadığını takip etmesini sağlar. Bu tabloda yerine getirilen yorumlar ve öneriler kadar yerine getirilmeyenler de listelenmeli ve bunun gerekçeleri açıklanmalıdır. Hakem raporları çalışmanın yapısını değiştirebilir ve yeni eklemeler gerektirebilir. Size iletilen hakem raporunda belirtilmese de çalışmaya eklediğiniz kısımları da bu tabloda belirtmeniz yerinde olacaktır. Raporda hakemlerin ifadelerini doğrudan alıyorsanız tırnak içinde kullanmanız; eğer kendiniz yorumları yeniden ifadelendirdiyse bu durumda bunu da gösterir şekilde listelemeniz önemlidir.

Aşağıdaki tabloda yer alan ifadeler size yorumları cevaplama da kullanacağınız sistematığı göstermek üzere sadece örnek olarak konulmuştur. Hakem değerlendirmelerine göre benzer açıklamaları siz kendiniz geliştirmelisiniz.

Rapordaki Yorum	Sizin Açıklamanız (Cevaplar birinci çoğul şahıs diliyle kullanılmıştır, çalışma tek yazarlıysa cevap birinci tekil şahısla yazılmalıdır)	Gözden Geçirilmiş Nüshadaki Yeri
Editör- Versiyon 1		
Genel yorumlar:		
“Hem hakemler hem de editörler olarak çalışmanın metodolojik sorunları olduğunu düşünüyoruz. Çalışma önemli ve dikkat çekici bir konuyu ele alsada metodolojinin geliştirilmesi ve daha iyi uygulanması şarttır. Lütfen hakem yorumlarında belirtilen eleştirilere göre çalışmanın metodolojisini gözden geçirip yeniden yollayınız.”	Editör ve hakemlerin yorumlarını takdir ediyoruz. Metodolojiyi çalışmanın mantığını bütünleyecek şekilde önerilere göre yeniden şekillendirdik. Buna göre bulgular ve analizleri yeniden organize edip yorumladık.	Metodoloji, bulgular ve değerlendirme kısmı tamamıyla yeniden yazıldı.
Özel yorumlar:		
“Özel jargon içeren kavramları ilk geçtikleri yerde atıflarla açıklayın.”	Tüm özel kavramlar daha detaylı bir şekilde atıflarla açıklandı.	25. Satır, 38. Satır, 45. Satır, 3. Sayfanın muhtelif satırları.
“4-5. sayfadaki kapsamlı literatür tartışması kısaltılarak özetlenebilir.”	İlgili kısım bir paragrafta özetlenerek kısaltıldı.	4. Sayfa 2. Paragraf
“Ara başlıkları daha tanımlayıcı hale getirin.”	Önerildiği gibi başlıklar daha tanımlayıcı hale getirildi.	2. Sayfa 45. Satır, 4. Sayfa 82. Satır, 8. Sayfa 202. Satır

---

 Hakem 1-Versiyon 1

Genel yorumlar:

“Bu çalışma yeni bir yaklaşım içeriyor. Daha iyi yapılandırılırsa çalışmanın alana katkı sağlayacağını düşünüyorum.”	Yapıcı inceleme için teşekkür ederiz; hakemin yorumları çalışmamızı geliştirdi.
--	---

Özel yorumlar:

Hakem 1 raporunda bulguların genişletilmesi ve daha fazla yorumlanması gerektiğini düşünüyor. Bulguları tasnif eden ve özetleyen bir tablo eklenmesinin çalışmayı takibi kolaylaştıracağını belirtiyor.	1 numaralı hakemin istediği şekilde bulgular genişletildi ve yorumlar geliştirildi. Ancak talep edilen özet tablo açıklanan noktaları tekrarlayacağı için eklemedim.	3. Bölümde yer alan 8-12. paragraflar
---	--	---------------------------------------

“Kullanılan kavramları standart hale getirmenizi öneririm. Modernleşme, modernizm gibi kavramları yerinde kullandığınızdan emin olun.”	Hakeme bu notu için teşekkür ederim. Gerekli değişiklikler yapıldı.	128. Satır; 133. Satır; 256. Satır.
--	---	-------------------------------------

 Hakem 2– Versiyon 1

Genel yorumlar:

“Bu çalışmayı okumaktan zevk aldım. Ancak, çalışmanın incelediği alandaki sınırlı varsayımlara dayandığını düşünüyorum. Alternatif varsayım ve yaklaşımları da dikkate alırsa çalışma daha nitelikli ve sağlam olacaktır.”	Çalışmanın sınırlı varsayımlara dayandığı konusunda hakemle hemfikiriz. Biz bunun ilgili varsayımı test etmek için gerekli olduğunu düşündük. Ancak şimdi anlıyoruz ki farklı yaklaşımları da değerlendirmek çalışmanın bakışını çok genişletti.	2. Bölümde yer alan 1-3. Paragraflar yeniden yazıldı, 4-9. paragraflar eklendi. Bu eklemelere yer açmak için eski nüshadaki bazı kısımlar kısaltıldı.
--	--	---

Özel yorumlar:

Hakem 2 raporunda analizlerde yaptığımız testlerin genişletilmesini öneriyor ve ___ ve ___ testlerini de uygulamamızı istiyor.	Hakeme teşekkür ederiz. Gözden geçirilmiş nüshada gerekli değişikliği yaptık.	4. bölümde tablo 2 ve 3 ve devamında yer alan yorumlar eklendi.
“Örneklem tasarımını netleştirin. Örneklem sayısını ve niteliği yeterince belirtilememiş.”	Örneklem alınma usulü ve bileşenleri açıklanarak örneklem tasarımını netleştirdik.	Metodoloji başlıklı 2. Bölümde 4-6. paragraflar eklendi.

Ek 2. Cevap Raporunu İfadelenmek: Uygunsuz ve Uygun İfadeler

Çalışmanızla ilgili size gönderilen raporda yer alan eleştirel yorumlara vereceğiniz yanıtlara başlamak için bazı ikna edici ve şık ifadeler vardır. Bu ifadeleri kullanmak sizin ilgili yayına, editöre ve hakemlere gereken önemi ve değeri verdiğinizi göstermesi bakımından önemlidir. Aşağıda örneklenenlerdeki gibi ifadelerdeki kullanmak sizi bir adım öne geçirir.

#	Uygunsuz ve çatışmacı ifadeler	Uygun ve uzlaşmacı ifadeler
	“Hakem literatürden haberdar olsa, bunu zaten bilirdi _____”	“Hakemin literatür konusunda yaptığı önerilere müteşekkirimiz. Literatür tartışmasını bu bağlamda yeniden yazdık ve genişlettik.”
	“Çalışmamızda kullandığımız yöntemi hakemin anlamadığını düşünüyoruz.”	“Çalışmamızda kullandığımız yöntem literatürde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Hakemin bu husustaki eleştirisini bizim yöntemimizi yeterince açıklayamadığımız ve gerekçelendiremediğimiz şeklinde anlıyoruz. Bu sebeple gerekli yerlerde literatüre atıfla yeni açıklama ve daha güçlü temellendirmeler yaptık.”

<p>“Hakemin çalışmamızı dik- katli bir şekilde okumadığını düşünüyoruz.”</p>	<p>“Belirtilen eleştirileri karşılamak için 3. Bölümüm 2-4. paragraflarında tartıştık ve metni daha açık hale getirmek için geliştirdik.”</p> <p>Aslında orijinal taslakta belirtilen öneri mevcut olsa da bu şekilde yanıt vermek en iyisidir.</p>
<p>“Bu noktada hakem hatalı.”</p>	<p>“Bu yorumun yeterince doğru olmadı- ğına inanıyoruz çünkü _____”</p>
<p>“Bu kadar açık yazmamıza rağ- men hakemin kafasının neden karıştığını anlamak zor.”</p>	<p>“Belirtilen ifadeleri yeniden yazdık ve netleştirdik. Uyarısı için hakeme teşekkür ederiz.”</p>
<p>“Hakemin talep ettiği deği- şikliğin yapılması gerektiğini düşünmüyoruz.”</p>	<p>“Belirtilen bu değişikliklerin bazıları- nı gerçekleştirdik. Ancak başka bazı değişiklik taleplerine de olumlu yanıt veremedik; zira _____.”</p> <p>Burada hangi taleplerin yerine getiril- mediği detaylıca ve gerekçelendirilerek anlatılmalı.</p>
<p>“Hakemin kendi görüşünü bize dayattığını düşünmüyoruz.”</p>	<p>“Hakem belirtilen konuya işaret et- mekte haklı, ancak _____.”</p> <p>“Çalışmamızın genel yapısını boz- mayacak şekilde hakemin isteklerine dayanarak bu kısmı _____ yönünde değiştirdik.”</p>
<p>“Hakemlerin değerlendirme- lerini çalışmanın geliştirilmesi için gereksiz buluyoruz.”</p>	<p>“Çalışmamızı değerlendirenlere saygı duymakla beraber, belirtilen konuda belirtilen görüşlerin tamamen doğru olmadığına inanıyoruz.”</p>
<p>“Maalesef hakem demode bir görüşü savunuyor.”</p>	<p>“Hakemle belirtilen konuda hemfikiriz, ancak _____.”</p> <p>“Hakemle aynı fikirde olsak da _____”</p>

Lütfi Sunar

Hakem Raporlarından Faydalanmak: Akademik Çalışmalarda Hakem Raporlarından Faydalanmak ve Cevaplamak İçin İpuçları

Hakemlerin değerlendirmelerini anlamak, yerine getirmek ve yorumlarına cevap vermek oldukça karmaşık ve aşamalı bir süreçtir. Literatürde ve dergi yayım yönergelerinde hakem raporlarının nasıl kullanılacağı ve gerektiğinde bu raporlara nasıl cevap yazılacağı konusunda çok az rehberlik mevcuttur. Bu rehber, yazarlara çalışmalarının değerlendirme sürecinde hakemlerden gelen raporlardan daha iyi bir şekilde faydalanma ve çalışmanın kabul edilme şansını en üst düzeye çıkarmak üzere hazırlanmıştır.

